

Wiesława Olkowska

Ocena płynności finansowej przedsiębiorstw regionu Warmii i Mazur

Ekonomiczne Problemy Usług nr 44, cz. 2, 77-84

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Olkowska Wiesława¹

OCENA PŁYNNOŚCI FINANSOWEJ PRZEDSIĘBIORSTW REGIONU WARMII I MAZUR

W artykule podjęto próbę oceny pomiaru płynności finansowej przedsiębiorstw regionu Warmii i Mazur. Badania przeprowadzono w obszarze płynności finansowej, wskazując na bieżące uwarunkowania własne podstawowe w aspekcie rentowności sprzedaży netto (handlowej). Materiał empiryczny obejmował wartości wskaźników finansowych 30 przedsiębiorstw na przestrzeni lat 2004–2007. Pozwala on na obecną diagnozę sytuacji finansowej, jak i na wykorzystanie go w analizie prospektywnej.

Wstęp

Płynność finansowa jest obecnie najważniejszym aktualnym problemem w zarządzaniu finansami przedsiębiorstw działających w warunkach gospodarki rynkowej².

Decyduje bowiem o dalszym rozwoju podmiotów gospodarczych, jak i wskazuje na ich zdolność w zakresie wywiązywania się z krótkoterminowych zobowiązań (płatnych w przeciągu 1 roku). Jest istotnym czynnikiem warunkującym prestiż i działalność rynkową przedsiębiorstw.

Najczęstszą przyczyną bankructwa i upadłości jest nie brak rentowności ale nieregulowanie systematyczne w planowanych terminach bieżących zobowiązań.

Sama zaś bieżąca ocena sytuacji finansowej przedsiębiorstw, przede wszystkim powinna uwzględniać stan ich płynności finansowej w ujęciu statycznym i dynamicznym jako tzw. kluczowy problem ich „trwania i przetrwania” na rynku. W warunkach gospodarki polskiej obserwuje się problem utraty płynności finansowej przez przedsiębiorstwa³.

Występujące trudności w utrzymaniu płynności finansowej powodują narastanie poziomu „złych długów”, wywołujących w sposób lawinowy niekorzystną sytuację finansową podmiotów gospodarczych w postaci „efektu domina” (nikt nikomu nie płaci w terminie, a opóźnienia stają się zadłużeniem). Towarzyszy temu „efekt pętli finansowej” przejawiający się w spadku sprzedaży i zysku, silnej konkurencji oraz niskiej rentowności.

¹ Prof. dr hab., Katedra Ekonomiki Przedsiębiorstw, Wydział Nauk Ekonomicznych, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie.

² W. Olkowska, A. Gumkowska, *Płynność finansowa spółek budowlanych*, „Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa” 2008, nr 10(705), s. 72–78.

³ S. Stadther, *Płynność finansowa polskich przedsiębiorstw i jej podstawowe uwarunkowania*, [w:] W. Pluta (red.), *Zarządzanie finansami firm – teoria i praktyka*, „Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu” 2004, nr 1042, ss. 202, 208.

Kolejnym następstwem są trudności w dotrzymaniu terminowej regulacji zobowiązań jednostek gospodarczych przejawiające się w źle zaplanowanej spłacie długów. Z drugiej strony wysoka płynność w przedsiębiorstwach oznacza zamrożenie nadmiernie wysokich własnych kapitałów w finansowaniu bieżącej działalności i braku możliwości zwiększenia ich zyskowności oraz efektywne wykorzystanie obcych kapitałów.

Praktycznie obecnie w warunkach gospodarki polskiej występuje ciągle pogarszanie wypłacalności przedsiębiorstw, a zatem utrata ich płynności finansowej staje się zjawiskiem ogólnokrajowym. Zjawisko to należy traktować jako zapowiedź bankructwa jednostek gospodarczych⁴.

Można zauważyć, że po zmianach rozpoczętych w 2001 r. w polskiej sprawozdawczości finansowej zgodnie ze Strategią Komisji Europejskiej oraz Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości spostrzegana jest w większym stopniu zasada realizacji jak najpełniejszego ujawnienia informacji o kondycji i stabilizacji finansowej przedsiębiorstw.

Metodologia badań

Celem badań jest próba oceny płynności finansowej w aspekcie bieżących uwarunkowań własnych podstawowych, przede wszystkim rentowności sprzedaży netto (handlowej)⁵. Materiał badawczy obejmował sprawozdania bilansowe i rachunki przepływów pieniężnych 30 podmiotów gospodarczych regionu Warmii i Mazur za lata 2004–2007.

Wszystkie badane przedsiębiorstwa miały status spółek kapitałowych. Prym wiodły spółki produkcyjno-usługowe z dominacją usług transportowo-budowlanych i handlowych. W ocenie sytuacji płynności finansowej wykorzystane zostały wybrane podstawowe i uzupełniające wskaźniki bilansowe na moment sporządzenia sprawozdań finansowych oraz wskaźniki oparte na strumieniach przepływów pieniężnych, odzwierciedlające jej procesowy charakter w ciągu okresu sprawozdawczego⁶.

Formuły obliczanych wskaźników bilansowych wybranych do badań przedstawiono poniżej.

- Wskaźnik płynności bieżącej (I stopnia)

$$WPL_1 = \frac{\text{aktywa obrotowe}}{\text{zobowiązania bieżące}}$$

Wskaźnik ten pozwala na ocenę stopnia pokrycia zobowiązań bieżących aktywami obrotowymi. Właściwy poziom tego wskaźnika w zależności od branży powinien oscylować w granicach 1,2–2,0.

- Wskaźnik kapitału pracującego

$$WKP = \text{aktywa obrotowe} - \text{zobowiązania bieżące}$$

⁴ M. Sierpińska, D. Wędzki, *Zarządzanie płynnością finansową w przedsiębiorstwie*, PWN, Warszawa 2002, s. 7.

⁵ M. Sierpińska, T. Jachna, *Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych*, PWN, Warszawa 1994, s. 103.

⁶ A. Szpulak, *Analiza różnicowania poziomu płynności finansowej przedsiębiorstw produkcyjnych*, [w:] W. Pluta (red.), *Zarządzanie finansami firm – teoria i praktyka*, „Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu” 2004, nr 1042, s. 271.

W ocenie płynności finansowej przyjmuje się **następujące** kryterium tj. dodatnia wartość kapitału pracującego jest konieczna do utrzymania ciągłości ruchu określonego całego cyklu gospodarczego (im wyższa tym lepsza).

- Wskaźnik handlowej zdolności rozliczeniowej

$$WHZR = \frac{\text{należności od odbiorców z tytułu dostaw i usług}}{\text{zobowiązania wobec dostawców z tytułu dostaw i usług}}$$

Wskaźnik ten jest powiązany z szybkością obrotu należnościami i szybkością spłaty zobowiązań. Należy dążyć aby ilość dni rotacji należności nie była dłuższa od ilości dni rotacji zobowiązań. W ocenie płynności finansowej za właściwy uznaje się wyższy poziom tego wskaźnika (im wyższy tym lepszy).

W ocenie dynamicznej płynności finansowej opartej na strumieniach przepływów pieniężnych w badaniach wykorzystano dane z rachunków przepływów pieniężnych oraz posiłkowano się wskaźnikiem gotówkowej spłacalności zobowiązań.

Poniżej zaprezentowano praktyczne warianty przepływów pieniężnych⁷.

Tabela 1. Przykładowe sytuacje przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej, inwestycyjnej i finansowej⁷.

Rodzaje strumieni pieniężnych	Warianty							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Operacyjny	-	-	+	+	-	-	-	-
Inwestycyjny	+	-	+	-	+	-	+	-
Finansowy	+	-	-	+	+	+	-	-

⁷ znakiem „+” oznaczono dodatnie przepływy pieniężne, znakiem „-” ujemne.

Źródło: opracowanie własne.

Przedstawione warianty strumieni pieniężnych w trzech obszarach działalności przedsiębiorstwa pozwalają na etapie badania wstępnego ocenić m.in.:

- czy przedsiębiorstwo jest rentowne/deficytowe?
- czy jest wypłacalne?
- czy następuje jego rozwój?
- z jakich źródeł pochodzą i jak są wykorzystywane środki pieniężne?

Posiłkowano się również:

- wskaźnikiem gotówkowej spłacalności zobowiązań

$$WGSZ = \frac{\text{zobowiązania ogółem}}{\text{operacyjne przepływy pieniężne}}$$

⁷ W. Olkowska, A. Gumkowska, *Rola i znaczenie rachunku przepływów pieniężnych w zarządzaniu finansami firm*, [w:] A. Birski (red.), *Uwarunkowania rynkowe konkurencyjności przedsiębiorstw*, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Olsztyn 2008, s. 176-177.

Wartości tego wskaźnika uznane są za prawidłowe tj. dodatnie, poniżej lub równe 1. Wartości powyżej jedności oznaczają, że spłata zobowiązań wobec wierzycieli wymaga zwiększenia kapitału tego w drodze dodatkowej emisji akcji bądź uzupełniania wpłat właścicieli lub zwiększenia zadłużenia przedsiębiorstwa. W zakresie bieżących warunków własnych jako podstawowy wskaźnik w badaniach zagrożeń płynności finansowej wskazano na rentowność sprzedaży netto.

$$WRSN = \frac{\text{zysk netto}}{\text{sprzedaż netto}} \times 100$$

Określa on zwrot ze sprzedaży. Wartość tego wskaźnika jako zadowalająca to od 5% do 8% marży, tj. zysku netto w konkretnej wartości sprzedaży. Większa wartość tego wskaźnika oznacza korzystniejszą kondycję finansową przedsiębiorstwa.

Uzyskane syntetyczne informacje o funkcjonowaniu przedsiębiorstw w badanym obszarze są wykorzystywane do diagnozowania sytuacji finansowej przedsiębiorstw zarówno przez zarządy, biegłych rewidentów czy instytucje zewnętrzne. Podstawą tej diagnozy są porównania wartości wskaźników finansowych bezpośrednio do ich wielkości pożądaných.

Mogą być też wykorzystywane w analizie prospektywnej, w której prezentuje się przyszłą sytuację finansową przedsiębiorstwa.

Należy jednak zaznaczyć, że badana zbiorowość jak i jej baza sprawozdawcza do zdiagnozowania sytuacji finansowej nie mogą stanowić podstawy do formułowania ogólnych i kompletnych wniosków z jej oceny. Zdaniem autorki uzyskane wyniki badań pozwalają wypracować przynajmniej wstępny pogląd na temat oceny płynności finansowej przedsiębiorstw.

Ocena płynności finansowej. Wyniki badań

Badania płynności finansowej w 30 analizowanych podmiotach gospodarczych Warmii i Mazur w latach 2004-2007 dokonano na podstawie wybranych wskaźników i sytuacji finansowych zestawionych w tabeli 2.

Zaprezentowano ich wartości liczbowe, które stanowiły podstawę porównań do ich pożądaných wielkości.

W pierwszym wątku badawczym dokonano bieżącej diagnozy finansowej na podstawie grupy wskaźników opartych na zasobach aktywów obrotowych i zobowiązań krótkoterminowych, uzupełniając wskaźnikami zyskowności jako danymi pomocniczymi do oceny przyczyn utraty płynności finansowej (tab. 2, kol 1-5).

Przeprowadzone badania wykazały, że:

- W 25. podmiotach gospodarczych wskaźniki płynności bieżącej miały niskie wartości oscylujące w granicach 0,1 do 1,5 w stosunku do zadowalającego poziomu 1,2-2,0 (tab. 2, kol. 2, 10). W 5. przypadkach można mówić o nadpłynności finansowej, bowiem poziom tego wskaźnika wahał się w granicach 2,0-3,0 (tab. 2, kol. 2, 10).
- W 11. badanych podmiotach gospodarczych wskaźniki płynności finansowej były poniżej zalecanej wielkości ale stabilne. Można mówić o zachowaniu minimum bezpieczeństwa finansowego określonego na poziomie 1,2 (tab. 2, kol. 2, 10).

Tabela 2. Zestawienie porównawcze wybranych wskaźników i sytuacji finansowych w badanych przedsiębiorstwach w latach 2004–2007 (n – liczba przedsiębiorstw).

Lp.	Rzeczywiste wartości wskaźników bilansowych				Pomiar płynności finansowej w oparciu o rachunek przepływów pieniężnych				Liczba badanych przedsiębiorstw „n”
	Wskaźnik płynności bieżącej (krotność)	Kapitał pracujący (+) dodatni (-) ujemny	Wskaźnik handlowej zdolności rozliczeniowej	Wskaźnik rentowności sprzedaży netto (%)	Wskaźnik gotówkowej spłacalności	Warianty strumieni pieniężnych z działalności			
						operacyjnej	inwestycyjnej	finansowej	
1	0.1 0,7	-	0.3–0.5	strata	>-1	-	+	-	2
2	0.3–1.0	+	0.2–1.0	0.5 1.0	<1	+	-	+	7
3	0.8 1.0	+	1.0 3.0	1.8–3.0	>1 lub =1	+	-	-	5
4	0.8 1.2	-	0.6 1.0	8.0–12.0	>4	-	-	+	2
5	0.8 1.2	+	0.8–1.0	4.0 6.0	<10	+	-	+	4
6	0.8–1.2	-	0.5 0.8	0.2 0.5	<10	+	-	-	2
7	0.9 1.5	+	0.2–1.0	5.0 7.0	<1	+	-	+	3
8	2.0 3.0	-	1.2 4.0	4.5 10.0	>1	+	-	-	5

Źródło: badania własne.

- W 14. przypadkach wskaźniki płynności finansowej kształtowały się na poziomie 0,1 do 1,0. Nastąpiło tu zachwianie równowagi finansowej, jednocześnie obserwując dążenie w kierunku jej zachowania (tab. 2, kol. 2, 10).
- Natomiast nie zawsze uzyskana zadowalająca rentowność sprzedaży netto oscylująca w granicach 5% – 8% szła w parze z wymaganymi wielkościami pożądanymi w zakresie finansowej płynności bieżącej od 1,2–2,0.
- W 6. przypadkach przy wymaganej wielkości wskaźnika marży zysku 5% do 8% danej wartości sprzedaży wskaźnik płynności bieżącej oscylował na granicy minimum bezpieczeństwa finansowego na poziomie 1,2 (tab. 2, kol. 2, 5, 10).
- W 8. przypadkach zaobserwowano pozytywne zależności pomiędzy poziomem wskaźników płynności bieżącej od 0,9 do 3,0 a rentownością sprzedaży netto od 1,5% do 10% (tab. 2, kol. 2, 5, 10).
- W 26. podmiotach gospodarczych wartości kapitału pracującego koniecznego do utrzymania ciągłości ruchu okrężnego całego cyklu gospodarczego były dodatnie (tab. 2, kol. 3, 10). Można było zauważyć w rela-

cyjach aktywów obrotowych w stosunku do zobowiązań bieżących ich wzrost od 2-krotnego do 100-krotnego.

- W 4. przypadkach nastąpił niedobór kapitału pracującego (ujemny), którego poziom nierozzerwalnie uzależniony został od zdarzeń historycznych. W 2. przypadkach zaobserwowano, że na aktualny poziom płynności finansowej bieżącej od 0,1 do 0,7 wpłynęły zaszczości minionych okresów własnego przedsiębiorstwa, zaszczości innych przedsiębiorstw, powodując łańcuch wzajemnych uzależnień tj. „efekt domina” oraz bieżące uwarunkowania własne w postaci straty na sprzedaży (tab. 2, kol. 2, 5, 10).
- Natomiast w pozostałych 2. przypadkach pomimo kapitału pracującego ujemnego i ujemnych operacyjnych przepływów pieniężnych osiągnięto wysoką rentowność sprzedaży netto od 8% do 12% oraz wskaźniki płynności finansowej bieżącej na poziomie 0,8–1,2 (czyli oscylowały na granicy minimum bezpieczeństwa finansowego (tab. 2, kol. 2, 5, 10).
- W 10. przypadkach wskaźnik handlowej zdolności rozliczeniowej mierzonej relacją należności od odbiorców z tytułu dostaw i usług w stosunku do zobowiązań wobec dostawców i usług był wyraźnie wyższy od 1. (tab. 2, kol. 4, 10).

W drugim wątku badawczym położono nacisk na pomiar płynności finansowej w ujęciu dynamicznym.

- Wskaźnik gotówkowej spłacalności zobowiązań uzyskał w 10. przypadkach wartości uznane za prawidłowe tj. dodatnie, poniżej lub równe 1. (tab. 2, kol. 6, 10). W analizowanej zbiorowości, w korelacji ze wskaźnikami gotówkowej spłacalności zobowiązań tylko w 5. przypadkach bilansowy wskaźnik płynności bieżącej uzyskał wielkości na zadowalającym poziomie 1,0–1,5 (tab. 2, kol. 2, 6, 10).
- W 26. podmiotach gospodarczych odnotowano dodatnie przepływy pieniężne z działalności operacyjnej. Pozwoliły one na prowadzenie działalności inwestycyjnej i finansowej (tab. 2, kol. 7, 10).
- W 2. przypadkach tylko wystąpiły dodatnie przepływy z działalności inwestycyjnej, a ujemne z działalności operacyjnej i finansowej. Wobec tego przedsiębiorstwa te „wyzbywały się” majątku trwałego, finansując tym samym działalność operacyjną i finansową. W tych jednostkach gospodarczych wystąpiły straty na sprzedaży, a wskaźniki płynności bieżącej kształtowały się na poziomie 0,1 do 0,7 (tab. 2, kol. 2, 5, 7–10). Należy nadmienić, że pozostałe 28 przedsiębiorstw inwestowało w majątek trwały.
- W 14. przypadkach odnotowano dodatnie przepływy pieniężne z działalności operacyjnej i finansowej przy rentowności sprzedaży netto od 0,5% do 7,0% i wskaźnikach płynności bieżącej od 0,3–1,5 (tab. 2, kol. 2, 5, 7–10).
- W 12. podmiotach gospodarczych uzyskano dodatnie przepływy pieniężne z działalności operacyjnej, prowadząc tym samym działalność inwestycyjną i finansową. Wskaźniki płynności finansowej bieżącej oscylowały w granicach od 0,8 do 3,0 przy uzyskanej rentowności sprzedaży netto w 5. przypadkach na poziomie korzystnym dla kondycji finansowej przedsiębiorstw tj. od 5% do 8% (tab. 2, kol. 2, 5, 7–10).

Reasumując, zastosowanie i połączenie statycznego i dynamicznego podejścia w badaniu płynności finansowej w analizowanych podmiotach gospodarczych regionu Warmii i Mazur powinno być punktem wyjścia do całego procesu sterowania płynnością i podejmowania działań zmierzających do poprawy wypłacalności tych przedsiębiorstw. Bowiern same mierniki oparte na wielkościach zasobowych mierzyły tylko stan zjawiska płynności finansowej na dany moment. Zatem konieczna była analiza oparta na strumieniach przepływów pieniężnych, stanowiąc o istocie dynamicznej oceny płynności finansowej w całym badanym okresie sprawozdawczym analizowanych podmiotów gospodarczych.

Podsumowanie

Konkludując w pomiarze płynności finansowej analizowanych przedsiębiorstw miał fakt konieczności dokonywania kompleksowych ocen wskaźników finansowych.

Każde ze sprawozdań finansowych posiadało duże możliwości poznawcze ale dopiero całościowe spojrzenie i powiązanie wyników oceny całej sprawozdawczości finansowej umożliwił menedżerom podejmować szereg decyzji w sprawie sprawnego funkcjonowania przedsiębiorstwa w obszarze płynności finansowej, zapotrzebowaniu na kapitał czy zyskowności jednostki gospodarczej. Da to pełny, jasny i rzetelny obraz ich sytuacji finansowej.

Literatura

1. Olkowska W., Gumkowska A., *Płynność finansowa spółek budowlanych*, „Ekonomia i Organizacja Przedsiębiorstwa” 2008, nr 10(705).
2. Olkowska W., Gumkowska A., *Rola i znaczenie rachunku przepływów pieniężnych w zarządzaniu finansami firm*, [w:] A. Birski (red.), *Uwarunkowania rynkowe konkurencyjności przedsiębiorstw*, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Olsztyn 2008.
3. Sierpińska M., Jachna T., *Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych*, PWN, Warszawa 1994.
4. Sierpińska M., Wędzki D., *Zarządzanie płynnością finansową w przedsiębiorstwie*, PWN, Warszawa 2002.
5. Stadtherr S., *Płynność finansowa polskich przedsiębiorstw i jej podstawowe uwarunkowania*, [w:] W. Pluta (red.), *Zarządzanie finansami firm – teoria i praktyka*, „Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu” 2004, nr 1042.
6. Szpulak A., *Analiza różnicowania poziomu płynności finansowej przedsiębiorstw produkcyjnych*, [w:] W. Pluta (red.), *Zarządzanie finansami firm – teoria i praktyka*, „Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu” 2004, nr 1042.

Summary

EVALUATION OF FINANCIAL LIQUIDITY OF COMPANIES IN WARMIA AND MAZURY

This paper analyses the financial liquidity of companies in the region of Warmia and Mazury in the period between 2004 and 2007. Empirical studies were based on

Olkowska Wiesława

financial statements, with the main focus on balance sheet indexes from a statistical perspective and cash-flow-based (i.e. dynamic) indexes. The results should provide the basis for a current diagnosis of the financial liquidity of companies and its prospective analysis.